

TILAK MAHARASHTRAVIDYAPEETH, PUNE

M.A. YOGA

EXAMINATION : APRIL/MAY-2024

FOURTH SEMESTER

Sub. : Patanjali Yoga Sutra (402)

Date: 26/04/2024

Total marks: 60

Time: 2.00 pm to 4.30 pm

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Multiple choice questions.

(10)

1. Dharana, Dhyana, Samadhi together means _____
  - a) Nirodh
  - b) Samyam
  - c) Pradnya
  - d) Indriya Jay
2. Nabhichakre _____
  - a) Taravyuhadnyanam
  - b) Pratibhadva
  - c) Siddhadarshanam
  - d) Kayavyuhadnyanam
3. Outcome of Pratyahar practice is _____
  - a) Physical and Mental stability
  - b) Maitri and Mudita
  - c) Control over senses
  - d) None of these
4. _____ Surye sanyamat.
  - a) Kanthe
  - b) Dhruvadnyanam
  - c) Bhuwanadnyanam
  - d) Chandre
5. _____ sthairyam.
  - a) Murdhanadyam
  - b) Kurmanadyam
  - c) Urdhva nadyam
  - d) Sthulanadyam
6. Animosity is destroyed with _____
  - a) Satya
  - b) Brahmacharya
  - c) Karuna
  - d) Ahimsa
7. Cessation of the modifications of mind is possible due to _____
  - a) Mantra japa
  - b) Vibhuti
  - c) Abhyasa & Vairagya
  - d) Samapatti
8. According to Patanjala Yogadarshan there are _____ types of 'antaray'
  - a) 7
  - b) 9
  - c) 10
  - d) 5
9. Merging of effect into cause is called _____
  - a) Prasav
  - b) Parivahan
  - c) Pratiprasav
  - d) Parichalan

10. Types of 'Praman' are _____
a) 3
b) 4
c) 5
d) 2

Q. 2. Write Short notes (Any Four) (20)

- 1) Siddhis in Vibhutipad
- 2) Chitta-vrittis
- 3) Kriyayog
- 4) Yama
- 5) Chittaprasadan
- 6) Kleshas

Q. 3. Write the answers in detail. (any two) (30)

- 1) Explain the terms 'Asana' and 'pranayam' according to Patanjala Yogasutras.
- 2) Write in detail about the obstacles (Antaray) and Vikshepa –Sahabhuvahas on the path of yoga.
- 3) Describe : What is Samadhi based on following points:
a) Savitarka   b) Sabeija   c) Nirvichar   d) Nirbeeja   e) Darmamedh

मराठी रूपांतर

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.१. योग्य पर्याय निवडा. (१०)

१. धारणा, ध्यान, समाधीहे एकत्र म्हणजे -----
अ) निरोध
ब) संयम
क) प्रज्ञा
ड) इंद्रियजय
२. नाभिचक्रे '-----'
अ) ताराव्यूहज्ञानम्
ब) प्रतिभाद्वा
क) सिद्धदर्शनम्
ड) कायाव्यूहज्ञानम्
३. प्रत्याहाराच्या अभ्यासामुळे ----- याचा लाभ होतो.
अ) शारिरीक व मानसिक स्थैर्य
ब) मैत्री व मुदिता
क) इंद्रियांवर ताबा
ड) यापैकी नाही.
४. ----- सूर्ये संयमात्।
अ) कंठे
ब) ध्रुवज्ञानम्
क) भ्रूवनज्ञानम्
ड) चंद्रे
५. ----- स्थैर्यम्।
अ) मूर्धनाडयाम्
ब) कूर्मनाडयाम्
क) उर्ध्वनाडयाम्
ड) स्थूलनाडयाम्

६. ----- प्रतिष्ठीत झाल्यामुळे वैरभाव संपूष्टात येतो.
अ) सत्य ब) ब्रम्हचर्य
क) करुणा ड) अहिंसा
७. चित्ताच्या वृत्तींचा विरोध ----- यामुळे साध्य होते.
अ) मंत्र जप ब) विभूती
क) अभ्यास व वैराग्य ड) समापत्रि
८. पातंजल योगदर्शनानुसार एकूण ----- अंतराय आहेत.
अ) ७ ब) ९
क) १० ड) ५
९. कार्याचा कारणात क्रमशः लय होणे म्हणजे ----- प्रतिप्रसव.
अ) प्रसव ब) परिवहन
क) प्रतिप्रसव ड) परिचालन
१०. प्रमाणाचे ----- प्रकार आहेत.
अ) ३ ब) ४
क) ५ ड) २

प्र.२. टिपा लिहा (कोणतेही चार)

(२०)

- १) विभुतिपादातील सिद्धी
- २) चित्तवृत्ती
- ३) क्रियायोग
- ४) यम
- ५) चित्रप्रसादन
- ६) क्लेश

प्र.३. सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

(३०)

- १) पातंजल योगसुत्रे या ग्रंथानुसार 'आसने' व 'प्राणायाम' या संकल्पनांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- २) योगमार्गातील अंतराय व विक्षेप सहभुव यांविषयी विस्तृत लिहा.
- ३) 'समाधी' अवस्थेचे पुढील मुद्द्यांना अनुसरून वर्णन करा.

१. सवितर्क २. सबीज ३. निर्विचार ४. निर्बीज ५. धर्ममेघ